

MONI- KIELISYYS VAHVUUDEKSI

**TOIMENPIDE-EHDOTUKSET SUOMEN
KANSALLISEN KIELIVARANNON KEHITTÄMISEKSI**

SAATTEEKSI	4
TARVITAAN OIKEA KUVA KIELIVARANNOSTA	6
KOULUISSA OPISKELLAAN YHÄ HARVEMPIA KIELIÄ	8
KOULUN KÄYTÄNTÖJEN KEHITTÄMINEN	10
VARHAISKASVATUS JA ESIOPETUS	12
JATKUMO ERI KOULU- ASTEIDEN VÄLILLE	14
KIELET KAIKISSA KORKEA- KOULUTUTKINNOISSA	16
KIELTEN TUTKINTOKOULU- TUS YLIOPISTOISSA	18
UUDENLAISTA KIELTENOPETTAJUUTTA	20
MAAHANMUUTTAJIEN OMAT ENSIKIELET	22
SUOMI JA RUOTSI TOISENA KIELENÄ	24
TEKNOLOGIA AUTTAA, MUTTA EI RATKAISE	26

NÄKYMÄ VUOTEEN 2025

SUOMI on aktiivinen kansainvälinen yhteisön jäsen. Sen vahvuus on kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus. Jokainen työikäinen osaa kotimaisten kielten lisäksi englantia, joka on globaalin kanssakäymisen yhteinen kieli. Useimmat osaavat lisäksi jotain muuta kieltä tai joitakin muita kieliä ja kehittävät jatkuvasti osaamistaan. Suomen monikielisyys nähdään vahvuutena ja resurssina, kielitaidon kehittämiseen panostetaan ja kieliä käytetään rohkeasti rinnakkain. Muodollisessa koulutuksessa opitun rinnalla tunnustetaan ja tunnustetaan koulutuksen ulkopuolella opittu. Kielitietoisuus ja kielten osaaminen on pääomaa sekä yksilölle että yhteiskunnalle.

KIELTEN opiskelu alkaa jatkossa viimeistään 1. luokan keväällä. Vuoteen 2025 mennessä valtaosa oppilaista valitsee A1-kieleksi muun kuin englannin kielen. Valinnainen A2-kieli varhennetaan alkamaan 3. luokalta ja se on pääsääntöisesti englanti. Maa-hanmuuttajien oman äidinkielen opetusta tuetaan lisäämällä oma äidinkieli perusopetuksen säädöspohjaan erillisenä oppimääränä ja määrittelemällä oman äidinkielen opettajien kelpoisuus.

OPPILAIDEN yhdenvertaisia mahdollisuuksia kieltenopiskeluun parannetaan velvoittamalla kunnat laajentamaan oppilaiden mahdollisuuksia valita A-kielten oppimääränä myös muita kieliä kuin englantia. Lukiouudistuksen yhteydessä etsitään keinoja vahvistaa ja tukea pitkäjänteistä

kieltenopiskelua esimerkiksi koko lukuvuotta hyödyntävien toteutusmallien avulla. Kunnat valmistelevat kielikoulutusta ja kansainvälisyyttä koskevat ohjelmat, joilla vahvistetaan oppilaiden alueellista tasa-arvoa ja kielikoulutuspolkujen jatkuvuutta sekä tuetaan elinkeinoelämän osaamistarpeisiin vastaamista. Opetushallitus rakentaa kielikoulutuksen kehittäjäkuntien verkoston.

ASETUSTA yliopistojen tutkinnoista muutetaan niin, että kaikissa tutkinnoissa edellytetään vähintään kahden vieraan kielen taidon osoittamista. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen menetelmiä kehitetään edelleen. Korkeakoulut sopivat Unifin ja Arenen johdolla työnjaosta ja yhteistyöstä Aasian ja Afrikan kielten perusopetuksessa ja tutkintokoulutuksessa. Vieraiden kielten tutkintokoulutukseen kehitetään uudenlaisia, kieliaineita ja muuta substanssia yhdistäviä tutkinto-ohjelmia.

Tarkemmat tilastotiedot
selvityksen laajemmassa
verkkoversiossa:
www.minedu.fi/monikielisyys

*Keskustelua
kielikoulutuksesta on
käyty runsaasti, mutta
se on ollut hajanaista*

SAATTEEKSI

HAJANAISUUS leimaa päätöksentekoa: kielikoulutuksen kenttä on laaja ja toimijoita on runsaasti, ratkaisuja tehdään yksittäisinä ja yhtä koulutusastetta koskevinä ja toteutetaan erillisinä hankkeina. Kielikoulutusta koskevissa valinnoissa ei usein oteta huomioon niiden vaikutuksia muilla asteilla. Jos esimerkiksi yleissivistävässä koulutuksessa kieliä opiskellaan yksipuolisesti, paineet kasvavat korkea-asteen opetuksessa. Ratkaisuja tehtäessä ei myöskään mietitä yksittäisen kielen käyttäjän kielipolun jatkuvuutta.

EMME myöskään hahmota riittävän monipuolisesti kielivarannon kehittymisen kokonaisuutta: formaalin koulutuksen lisäksi se vahvistuu työssä ja vapaa-ajalla opitun, kansainvälisen liikkuvuuden sekä maahanmuuton myötä. Kansallista kielivarantoa on myös yleinen valmius oppia kieliä, ei vain jotain yksittäistä kieltä.

VAIKKA kielitaitotarpeet ovat monipuolisia, kielten opiskelu erityisesti perusasteella ja toisella asteella on yksipuolistunut, ja useimmat opiskelevat kotimaisten kielten lisäksi vain englantia. Tarpeet riippuvat myös siitä, miltä kannalta niitä tarkastellaan. Maahanmuuttajien määrä Suomessa on voimakkaasti kasvanut, mikä vaikuttaa kielten koulutustarpeisiin. Toisaalta se lisää maassa olevaa kielivarantoa, mitä on hyödynnetty vain vähän.

SUOMEN kielikoulutuspolitiikan perusteet ja tavoitteet kaipaavat siten selkeyttämistä niin, että keskeisenä tavoitteena on suomalaisten kielitaidon, maan kielellisen monimuotoisuuden ja kansainvälisyyden vahvistaminen. Maailma on muuttunut, ja kansainvälinen yhteistyö asettaa uusia osaamisvaatimuksia. Maamme kieltenopetus on ollut varsin Eurooppa-keskeistä, mutta talouden kasvu on siirtymässä muihin maanosiin. Suomi on monikulttuuristunut ja monikielistynyt, eikä ole näköpiirissä että väestön liikkuvuus vähenisi. Tämä asettaa uusia vaatimuksia toisaalta kotimaisten kielten opetukselle toisena kielenä, toisaalta maahanmuuttajien muun kielitaidon tunnistamisen ja tunnustamisen käytännöille. Kielten osaaminen on yhteiskunnallinen, tasa-arvoon ja tulevaisuuteen vaikuttava tekijä, joka ei liity pelkästään kielikoulutukseen. Kieli ja kielet ovat keskeisiä myös yleisen osaamisen ja sivistyksen vahvistamisessa.

TÄMÄ raportti on tarkoitettu luettavaksi asiantuntijan näkemyksenä kansallisen kielivarannon tilasta ja tasosta sekä sen kehittämistarpeista. Toivon selvityksen antavan pohjaa kansallisen kielistrategian valmistelulle ja kielikoulutuspolitiikkaa koskevalle päätöksenteolle.

Vararehtori, professori RIITTA PYYKKÖ, 13.12.2017

Yhteys
syntyy
yummärryksen
avulla

TARVITAAN OIKEA KUVA KIELIVARANNOSTA

Englanti on maailman tämänhetkinen yhteinen lingua franca, mutta myös muiden kielten taitoa tarvitaan.

MONIPUOLISEN kielivarannon ylläpitäminen on samalla varautumista mahdollisesti nopeisiin muutoksiin kielitaitotarpeissa. Myös käsityksemme kielitaidosta kaipaa päivittämistä: emme tunnista ja tunnusta kaikkea kansallista kielivarantoa. Saatamme esimerkiksi pitää maahanmuuttajaa kielitaidottomana, vaikka hän puhuisi useaa kieltä, mutta ei suomea, ruotsia tai englantia. Yhä useampi perhe on kaksi- tai

monikielinen, mutta tilastoihin voi ilmoittaa vain yhden äidinkielen. Monikielisessä maailmassa käytämme kieliä rinnakkain ja liittämättä, mikä haastaa perinteisen tapamme ajatella niitä toisistaan erillisinä.

Yhteiskunnassa kielitietoisuudelle on kysyntää. Työ on yhä kielellisempää, eikä kielitaito ole vain henkilölle vieraiden kielten taitoa, vaan myös oman ensikielen monipuolista osaamista.

Olemme ehkä tottuneet ajattelemaan kielitaitoa liian laajana, kaikki osa-alueet kattavana. Todellisuudessa erilaisissa tilanteissa tarvitaan erilaista kielellistä viestintätaitoa ja kielitaidon eri osa-alueita, suullista tai kirjallista, tuottamista tai ymmärtämistä. Vaikka hyvän pohjan saaminen kielitaidon kehittämiseen onkin tärkeää, tulee tunnustaa, että pienempikin osaaminen on osaamista, joka voi myöhemmin

**SUOMALAISTEN
OSAAMAT
VIERAAT KIELET
18-64 -VUOTIAAT**

**VIERASTA
KIELTÄ OSAAVAT
SUOMALAISET
18-64 -VUOTIAAT**

motivoida jatkamaan. Kielten osaaminen kasvattaa yleensä myös kulttuurienvälistä osaamista ja keskinäistä ymmärrystä ja on siten tärkeää yhteiskunnan yhtenäisyyden ja kansainvälisten yhteyksien kannalta.

Maahanmuuttajataustaisen väestön osuus toisen ja korkeasteen opiskelijoiden keskuudessa on noussut. Ammatillisen koulutuksen järjestäjillä ja korkeakouluilla on tärkeä rooli

opiskelijoiden olemassa olevan kielivarannon ja sen tuottaman osaamispotentiaalin tunnistamisessa. Koulutuksen järjestäjien yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän kanssa osaamis- ja koulutus-tarpeiden ennakoinnissa sekä koulutuksen suunnittelussa, suuntaamisessa, toteuttamisessa ja kehittämisessä on tärkeää.

• **TILASTOKESKUS** muuttaa kielitaidon tilastointia niin, että henkilö voi äidinkieltänsä lisäksi ilmoittaa väestörekisteriin muita kotikieliä.

• **KOULUTUKSEN** järjestäjät kehittävät yhteistyössä työ- ja elinkeinoelämän kanssa toimenpiteitä, joilla voidaan nykyistä paremmin tunnistaa opiskelijoiden kielivaranto ja hyödyntää sitä työelämässä.

*Kielitaito
on kannattava
investointi niin
yksilölle kuin
yhteiskunnallekin
- varmaa pääomaa*

KOULUISSA OPISKELLAAN YHÄ HARVEMPIA KIELIÄ

Kielten opiskelu kouluissa on vähentynyt ja yksipuolistunut. Koulujen kielitarjonnassa on suuria keskinäisiä eroja, ja uhkana on alueellinen ja sosiaalinen eriarvoistuminen.

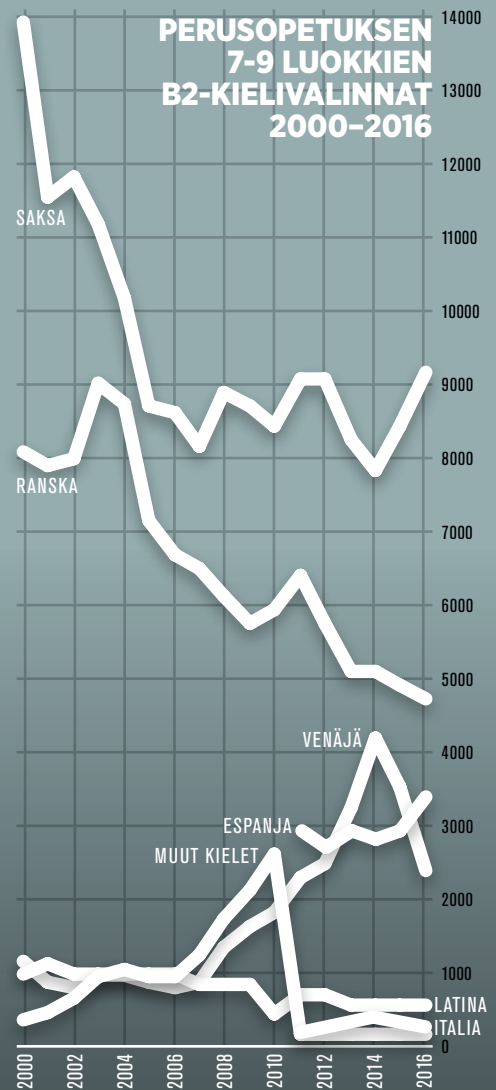
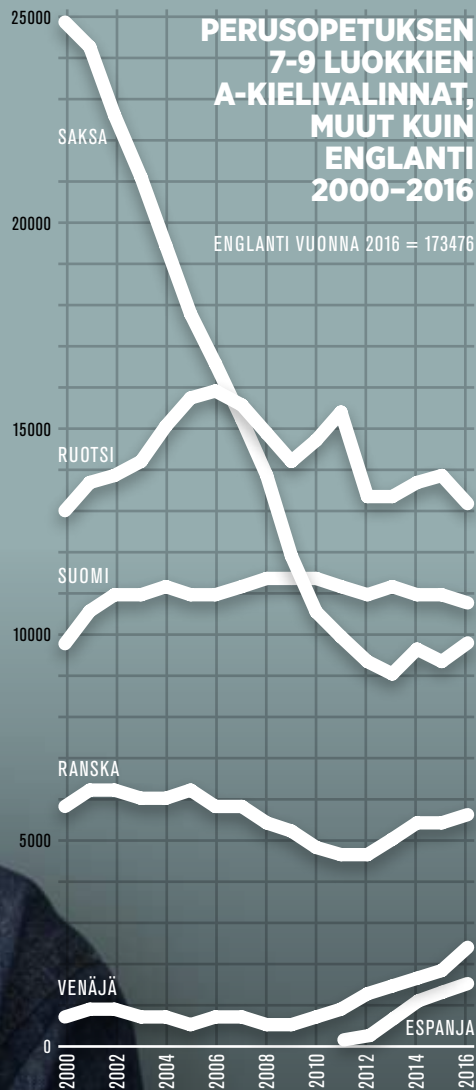
VALTAOSASSA Suomen kouluja ainoa pitkä, viimeistään kolmannella luokalla alkava A1-kieli on englanti, ja on paljon nuoria, jotka eivät opiskele muuta kuin englantia ja toista kotimaista kieltä. Vapaaehtoisena, viimeistään viidennellä luokalla alkavan A2-kielen opiskelu on 1990-luvun huippuvuosista vähentynyt suuresti, mutta lasku on nyt pysähtynyt. Lukiossa saksan ja ranskan kielen opiskelu on vähentynyt selvästi sekä pitkänä että lyhyenä kielenä. Ammatilli-

sessä koulutuksessa opiskellaan myös pääasiassa vain äidinkieltä, toista kotimaista ja englantia. Uusi ilmiö on suomi toisena kielenä -opetuksen voimakas kasvu ja joidenkin ammatillisten oppilaitosten keskittyminen maahanmuuttajien kouluttamiseen.

Suurissa kaupungeissa, joissa on laaja kielten tarjonta, kieliä yleensä myös opiskellaan paljon. On kuitenkin myös kuntia, joissa on melko laaja tarjonta, mutta muita kieliä englannin ja ruotsin lisäksi ei juurikaan opiskella, sekä

toisaalta pieniä kuntia, joissa opiskellaan innokkaasti kieliä. Kokeiluhankkeilla on saatu tuloksia, mutta kehitystyö on pysähtynyt hankkeen päätyttyä. Syyt kielivalintojen yksipuolisuuteen löytyvät sekä kuntien resurssipulasta että koulujen ja kotien asenteista. Kielten opiskelua ei nähdä yksilön ja yhteiskunnan investointina.

Englanti otetaan annettuna, eikä muiden kielten merkityksensä puhuta riittävästi. Oppilaiden ja huoltajien käsitys on usein,

että englantia riittää kaikkeen kansainväliseen kanssakäymiseen. Perheissä arkaillaan valita muita kieliä kuin englantia myös mahdollisen toiselle paikkakunnalle muuton takia.

- **A1-KIELI** varhennetaan alkamaan viimeistään ensimmäisen opintovuoden kevätlukukaudella. Varhentamiseen varataan tarvittava lisäys vähimmäistuntimäärään. A1-kielivalinnaksi suositellaan pääsääntöisesti muuta kuin englantia.

- **VALINNAINEN** A2-kieli varhennetaan alkamaan 3. luokalta, ja se on pääsääntöisesti englantia. A1- ja A2-kieliä koskevien ehdotusten kustannusvaikutusten arviointi on selvityksen taustamuistiossa.

- **VAIHTOEHTOISESTI** oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia kieltenopiskeluun parannetaan velvoittamalla kunnat laajentamaan oppilaiden mahdollisuuksia valita A-kielen oppimääränä myös muita kieliä kuin englantia. Opetuksen

järjestämisessä hyödynnetään alueellisia yhteistyömuotoja ja verkko-opetusta.

- **LUKION** rakennetta kehitetään niin, että se mahdollistaa joustavan, pitkäjänteisen ja monipuolisen kieltenopiskelun hyödyntämällä oppiainerajat ylittäviä oppimiskokonaisuuksia.

- **SUULLISEN** kielitaidon koe otetaan osaksi vieraiden kielten ja toisen kotimaisen kielen kokeita ylioppilastutkinnossa. Kehittyvää teknologiaa hyödynnetään kokeen toteutuksessa.

*Motivaatio
auttaa oppimaan
ja menestys lisää
motivaatiota*

KOULUN KÄYTÄNTÖJEN KEHITTÄMINEN

Kouluissa ollaan uusien opetussuunnitelmien myötä siirtymässä kielitietoisesta oppimisesta ja opetuksen aikaan.

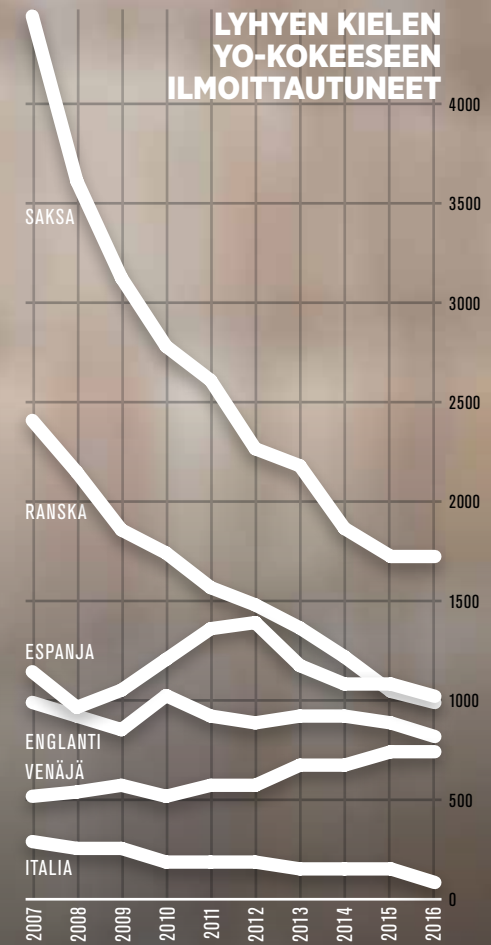
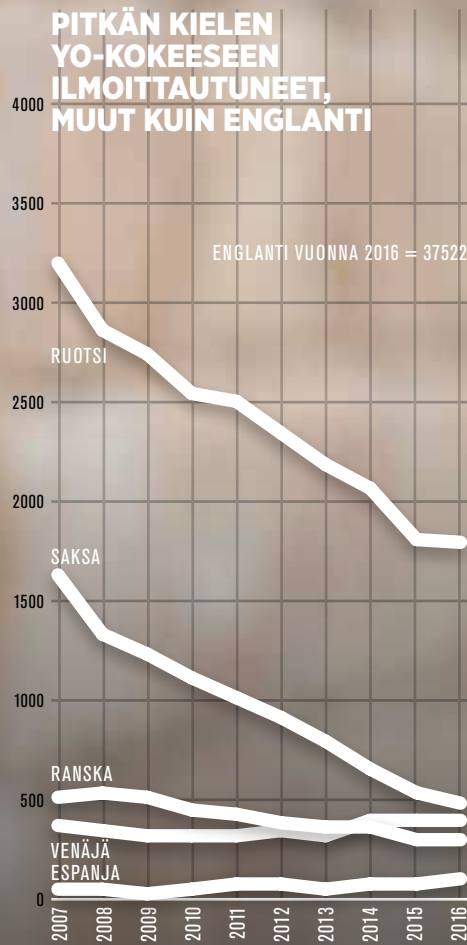
KIELITIETOINEN oppiminen ja opetus tarkoittaa, että varsinaisten kieliaineiden rinnalla tunnustetaan kielen ja alakohtaisten kielikäytänteiden rooli kaikessa oppimisessa. Monipuolinen kieli- ja kulttuurin ymmärtäminen yksilön ja yhteisön sosiaalisena pääomana. Yleinen käsitys on kuitenkin, että kielten opiskelu on raskasta ja vaativaa. Oppimisessa motivaatio on keskeinen tekijä: motivaatio auttaa oppimaan, ja hyvä menestys lisää motivaatiota.

Nuorten motivaatiota kielten oppimiseen lisää opetuksen kiinnittyminen oppijan omaan elämään, arkioppimisen huomioiminen kouluopetuksessa,

oppilaitosten kotikansainvälisyyden hyödyntäminen, kielten merkityksen korostaminen kansainvälisyydessä ja monikielisyiden tekeminen tavoiteltavaksi ja luonnolliseksi asiaksi. Kielikoh- taamisten merkitys myös muiden kielten kuin englannin oppimiselle, esimerkiksi tandem-oppimisen tai vaihtojaksojen kautta, on ilmeinen. Oppijan oman roolin vahvistaminen ja autenttisten oppimisympäristöjen tarjoaminen on uusien opetussuunnitel- mien mukaista, ja verkko tarjoaa siihen erinomaisia välineitä.

Kielet jätetään erityisesti lukiossa helposti muutama- an kurssiin, ja kielten kirjoittaminen

ylioppilaskirjoituksissa vähenee kaiken aikaa. Lukion opetuksen kurssimuotoisuus kaiken kaikkiaan ei tue kielten oppimista, joka edellyttää jatkuvuutta. Koulujen opetusmenetelmiä ja oppimateriaaleja pidetään osin vanhanaikaisina. Arjen ja koulun kielelliset käytännöt eivät myöskään koh- taa, ja muualla opitun tunnustamisessa on ongelmia. Kielten ja muiden aineiden integraatiota lisäämällä voidaan luoda enem- män autenttista ja työelämän tilanteisiin ohjaavaa oppimista. Integrointi tarjoaa myös kielille suuria mahdollisuuksia. Tämä edellyttää yhteisopettamisen käytäntöjen vahvistamista.

Jokaisen nyt eri koulutusasteilla opiskelevan tulevaisuuden arki on monikielinen. Uusien opetussuunnitelmien kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä huolimatta kielet (äidinkieli/äidinkielet ja vieraat kielet) elävät kuitenkin kouluissa liiaksi erillään, ja niiden keskinäisten yhteyksien hyödyntäminen vähäistä. Koulujen monikielisyyden tarjoamia mahdollisuuksia kotikansainvälistymiseen ja yhteisöllisyyden vahvistamiseen ei riittävästi hyödynnetä.

• **OPETUSHALLITUS** kehittää yhdessä opetuksen/koulutuksen järjestäjien kanssa tapoja tunnistaa, tukea ja hyödyntää moni-

kielisyyttä nykyistä paremmin oppijoiden, koulun ja paikallisyhteisön vahvuutena.

• **KOULUJEN** kielitietoista toimintaa vahvistetaan täydennyskoulutuksella siten, että jokaisella opetuksen järjestäjällä on riittävä määrä kielitietoisien opetuksen asiantuntijoita.

• **OPPILAITOKSET** tarjoavat eri asteilla kieleen erilaisia polkuja: kielikerhoja, pelillistämistä ja muita digitaalisten sovellusten tarjoamia mahdollisuuksia.

• **KEHITETÄÄN** toiselle asteelle mallit in- ja nonformaalisti opitun osaamisen tunnustamiselle. Selvitetään mahdollisuudet lukion ja vapaan sivistystyön oppi-

laitosten yhteistyölle ja Yleisten kielitutkintojen kehittämiseksi vastaamaan tarpeeseen ”toisen asteen Ykinä”.

• **AMMATILISESSA** koulutuksessa lisätään muilla kuin kotimaisilla kielillä annettavaa tutkintokoulutusta ja vahvistetaan kieliopinnojen roolia kaikessa koulutuksessa.

• **KANSALLINEN** arviointikeskus (Karvi) toteuttaa vuoden 2020 jälkeen arvioinnin ammatillisen koulutuksen reformin vaikutuksista yhteisten tutkinnon osien ml. kielten opiskeluun ja oppimiseen.

*Leikkien
vieraat kielet
tutuksi*

VARHAISKASVATUS JA ESIOPETUS

Suomi on monikielistynyt ja monikulttuuristunut.

VUONNA 2016 voimaan tullut uusi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tunnistaa tämän kehityksen ja korostaa kielitietoista varhaiskasvatusta. Se tarjoaa hyvät perusteet kielitietoisuuden kehittämiselle ja kipinän sytyttämiseksi vieraan kielen opiskeluun. Kielet ovat läsnä jatkuvasti, ja kieli on sekä oppimisen kohde että väline. Äidinkieli on olennainen asia

kaikessa kielenoppimisessa, joten kaikki oman äidinkielen tai omien äidinkielten taitoa tukeva toiminta tukee kielenoppimista.

Tutkimusten mukaan kielikylpy on tehokas opetusmenetelmä, joka ei haittaa äidinkielen kehitystä, vaan sen avulla on mahdollista saavuttaa toiminnallinen kaksikielisyys. Täydellisen kielikylvyn lisäksi opetusta voidaan antaa myös muussa laajamittai-

nessa tai suppeammassa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa. On tärkeä innostaa lapsia oppimaan ja käyttämään vierasta kieltä ja hyödyntää lasten varhaista herkkyyssikautta. Se edellyttää kuitenkin kasvattajilta nykyistä suurempaa kielitietoisuutta ja taitoa tunnistaa lapsen kielenkehityksen haasteet.

VIERAAT KIELET TUTUIKSI ENTISTÄ VARHEMMIN

VALINNAINEN A2-KIELI ALOITETAAN 3. LUOKALTA JA SE ON PÄÄSÄÄNTÖISESTI ENGLANTI

VALTAOSA OPPILAISTA VALITSEE A1-KIELEKSI MUUN KUIN ENGLANNIN KIELEN

KIELTEN OPISKELU ALKAA VIIMEISTÄÄN 1. LUOKAN KEVÄÄLLÄ

ESIOPETUS TUTUSTUTTA JA INNOSTAA

• **VARHAISKASVATUKSEEN** ja esiopetukseen tuodaan kieltenopiskelun aloittamiseen orientoivia elementtejä, kuten leikillisyyttä, pelillisyyttä, kieli-suihkuttelua jne. Kieltenopetuksen kärkihankkeen sekä kielikylpyopetuksen kehittämistoimien pohjalta vahvistetaan varhaiskasvatuksessa vieraiden kielten opiskelun aloittamista tukevaa ja siihen orientoivaa pedagogiikkaa.

• **YLIOPISTOT** vahvistavat kielitietoisuuteen ja lasten kielellisen kehityksen tukemiseen perehdyttäviä sisältöjä lastentarhanopettajakoulutuksessa.

• **YLIOPISTOT** ja ammattikorkeakoulut suunnittelevat ja järjestävät yhteistyönä lyhytkestoisempaa täydennyskoulutusta ja erikoistumiskoulutusohjelman kielitietoisesta opetuksesta lastentarhanopettajille.

*Kielipolku
jatkumaan
asteelta toiselle*

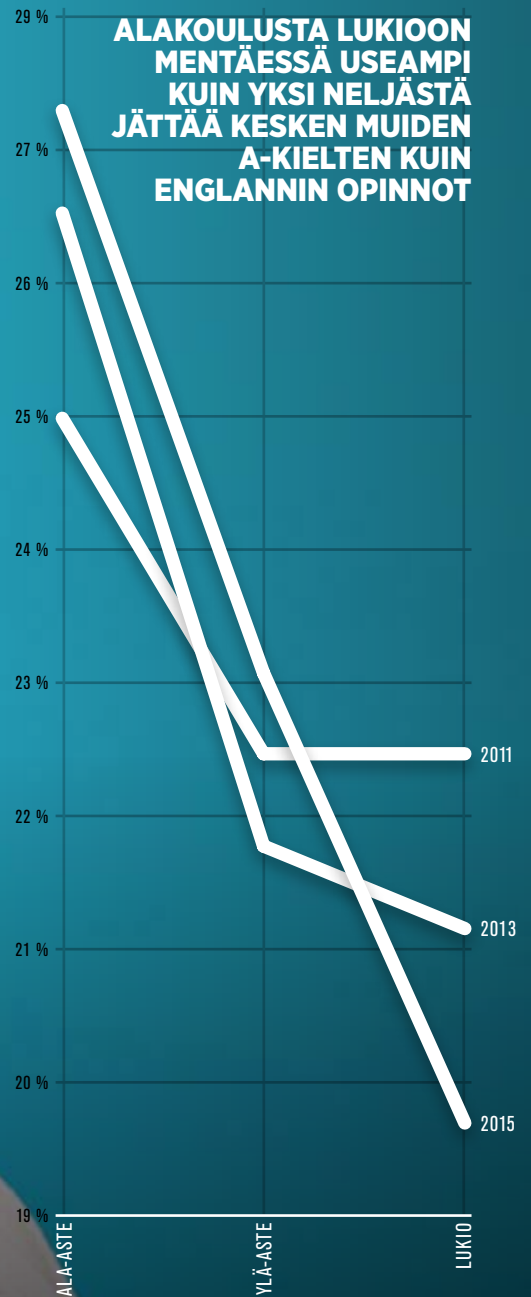
JATKUMO ERI KOULUASTEIDEN VÄLILLE

Vaikka yhdellä koulutusasteella tehdyt ratkaisut heijastuvat toisiin, ei kielikoulutusta kehitetä kansallisesti tai alueellisesti kokonaisuutena.

OPISKELIJOIDEN kielipolut katkeavat eri syistä asteelta toiselle siirryttäessä. Kielivalinnat vähenevät yleisesti koulutuksen edetessä, ja esimerkiksi lukioissa äidinkielen lisäksi vain yhden kielen suorittajien määrä kasvaa. Toisaalta aikuiset heräävät opiskelemaan kieliä myöhemmissä

opinnoissa tai vapaan sivistystyön piirissä. Kielten opiskelussa hyödynnetään myös huonosti osaamistarpeiden ennakoinnin antamaa tietoa. Sujuvan jatkumon synnyttäminen edellyttää sekä strategisia että käytännöllisiä ratkaisuja.

• **KANNUSTETAAN** kuntia laatimaan vuoteen 2020 mennessä kieli- ja kansainvälisyysohjelmat, joissa kielenopetusta tarkastellaan oppilaiden kielipolkujen jatkumon, kielivalintojen tarjonnan ja jakauman, kunnan tai maakunnan elinkeinoelämän tarpeiden sekä kansallisten tarpeiden

kannalta. Ohjelmissa huomioidaan myös vapaan sivistystyön oppilaitosten rooli kieliopintojen jatkumon varmistamisessa.

• **OPETUSHALLITUS** kokoaa yhdessä Kuntaliiton kanssa kielenopetuksen kehittäjäkuntien verkoston, jossa kunnille annetaan tukea ja mahdollisuus

tehdä yhteistyötä hyvien käytäntöjen löytämiseksi ja levittämiseksi kielenopetukseen. Työssä hyödynnetään olemassa olevia verkostoja. Opetushallituksen kokeilukeskus osallistuu verkoston luomiseen.

*Maailma
aukeaa
kielitaidolla*

KIELET KAIKISSA KORKEAKOULUTUTKINNOISSA

Korkeakouluopiskelijoilta edellytetään nykyisin suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisen lisäksi vähintään yhden vieraan kielen sellaisen taidon osoittamista, joka mahdollistaa oman alan kehityksen seuraamisen ja kansainvälisessä ympäristössä toimimisen.

OSA yliopistoista tai koulutusaloista edellyttää myös useamman vieraan kielen taitoa, ja pakollisten kieliopintojen laajuus vaihtelee koulutusaloittain. Kieliopintojen laajuudet opetussuunnitelmissa ohjaavat opiskelijoiden valintoja. Olennaisinta on, että kieliopinnot ovat koulutusalan kannalta sisällöltään ja toteutustavaltaan tarkoituksenmukaisia ja tasokkaita. Yleisin opiskeltava kieli korkea-asteen opiskelijoillakin on englanti. Myös vapaaehtoisten kieliopintojen kysyntä on suurta, mutta on-

gelmana on opiskelun jääminen alkeisiin. Osassa korkeakouluja eri kielten tarjonta on supistunut säästösyistä.

Kielikeskusten tehtävä on vaativa: niiden toiminnan tulisi tunnistaa kunkin koulutusalan osaamistarpeet ja tukea korkeakoulun tavoitteita, huomioida toiminnassaan yhteiskunnan ja työelämän muutokset sekä tukea opiskelijan kasvua akateemiseksi asiantuntijaksi. Kielten ja muiden opiskeltavien aineiden integroiminen opetuksessa on osoittautunut toimivaksi ja motivoivaksi

malliksi, mutta on vielä määrällisesti melko vähäistä. Korkeakouluopiskelijoiden liikkuvuusjaksot ovat lisääntyneet tällä vuosikymmenellä, ja pitkäkestoisten (yli 3 kk) osalta kehitys jatkuu. Opiskelijat eivät usein opiskele kieliä kiinnostuksesta niihin itseensä, vaan keinona vahvistaa kansainvälisyyttään ja kulttuurintuntemustaan.

Englanninkielisten tutkinto-ohjelmien määrä lisääntyy korkeakouluissa, mikä edellyttää opettajilta riittävää opetuskielen tasoa ja kulttuurintuntemusta

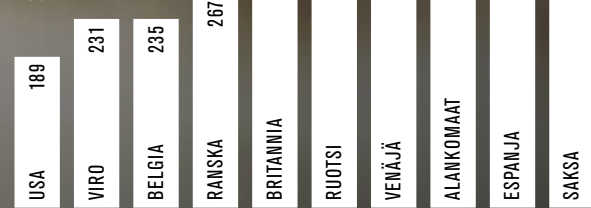
YLIOPISTOJEN LIIKKUVUUSJAKSOT 2016

10 YLEISINTÄ KOHDETTA LÄHTEVILLÄ
OPISKELIJOILLA (ML. JATKO-OPISKELIJAT)

AMMATTIKOR- KEAKOULUJEN LIIKKUVUUS- JAKSOT 2016

10 YLEISINTÄ KOHDETTA
LÄHTEVILLÄ OPISKE-
LIJOILLA

sekä monikulttuurisissa ryhmissä opettamisen taitoa. Opiskelijat taas tarvitsevat opinnoissa etenemisen kannalta riittävän englannin kielen tason, mutta myös sellaisen suomen/ruotsin kielen taidon, joka mahdollistaa integroitumisen Suomeen ja työllistymisen tutkinnon suorittamisen jälkeen.

- **YLIOPISTOT** ja ammattikorkeakoulut lisäävät kielten ylioppilaskokeiden huomioimista opiskelijavalinnassa. Tämä tarkoittaa myös muita kieliä kuin suomea/ruotsia ja englantia.
- **MUUTETAAN** asetusta yliopistojen tutkinnoista niin, että opiskelijalta edellytetään vähintään kahden vieraan kielen taidon osoittamista. Osaamisen hankkimiseen ja osoittamiseen kehitetään joustavia malleja yliopistojen, lukioiden ja vapaan sivistystyön yhteistyönä.

- **KORKEAKOULUT** sopivat Unifin ja Arenen johdolla työnjaosta ja yhteistyöstä Aasian ja Afrikan kielten (esim. somali, kurdi, vietnam, kiina, korea, japani) perusopetuksessa kielikeskuksissa tai vastaavissa. Tarkastelu tehdään rinnan kielten tutkintokoulutuksen kehittämisen kanssa. Yhteistyönä kehitetään myös Aasian ja Afrikan kielten verkko-opetusta maan korkeakoulujen ja aikuisopetuksen tarpeisiin.
- **KORKEAKOULUT** lisäävät suomen/ruotsin toisena kielenä opetukseen syventäviä kursseja.

*Kulttuurien
ja kielten osaajille
on kysyntää
työelämässä*

KIELTEN TUTKINTO- KOULUTUS YLIOPISTOISSA

Kieliaineiden tutkintokoulutuksen kehittämistä on viimeisten kymmenen vuoden aikana pohdittu useissa kansallisissa ryhmissä.

KESKEISTÄ pohdinnoissa on ollut työnjaon ja yhteistyön vahvistaminen. Hakijamäärät erityisesti muiden kielten kuin englannin tutkintokoulutukseen ovat laskeneet, ja harvinaisempien kielten koulutusta on järkevä keskittää. Joitakin muutoksia onkin tapahtunut. Kansainvälisyyden lisääntymisen takia tarvitaan myös muiden kuin perinteisesti

laajasti opiskeltujen kielten ja alueiden syvällistä tuntemusta, kuten Aasian ja Afrikan kielten ja kulttuurien opetusta ja tutkimusta. Tekniikan tuomia mahdollisuuksia yhteisen opetuksen tuottamisessa hyödynnetään toistaiseksi vain vähän.

Myös kieliaineiden tutkinto-ohjelmia tai -rakenteita tulee miettiä uudelleen. Jos nykyinen

kehitys jatkuu, kieltenopettajien tarve kouluissa ei lisääny. Toisaalta tässä selvityksessä tehtyihin toimenpide-ehdotuksiin tarttuminen muuttaisi tilannetta. Muussa työelämässä tarvitaan joka tapauksessa lisääntyvässä määrin asiantuntijoita, jotka tuntevat kieliä ja kulttuureita, joilla on hyvät kansainvälisyystaidot, mutta jotka osaavat myös jotain

KÄYTETYIMMÄT KIELET EK:N JÄSEN- YRITYKSISSÄ 2013

muuta. Opiskelijat ovat tähänkin asti voineet melko vapaasti koota henkilökohtaisen pää- ja sivuaine yhdistelmänsä, mutta valmiita malleja ei ole ollut riittävästi.

- **KIELTEN** tutkinto-opiskelu ja tutkimus profiloidaan eri yliopistoissa eri tavoin, ja tarpeisiin vastaamista arvioidaan yliopistojen yhteistyönä kansallisen kieliva-

rannon näkökulmasta. Samalla huolehditaan siitä, että kielten aineenopettajakoulutusta tarjoavissa yliopistoissa on tarjolla riittävän laaja kieliaineiden kirjo. Laajin kielivalikoima on Helsingin yliopistossa, mutta esimerkiksi yksittäisiä Aasian kieliä opetetaan myös muissa yliopistoissa. Kiinan kielen opetusta lisätään eniten.

- **YLIOPISTOT** kehittävät uudenlaisia, kieliaineita ja muuta substanssia yhdistäviä tutkinto-ohjelmia.

- **YLIOPISTOT** lisäävät yhteistyötä Pohjoismaiden ja Viron yliopistojen kanssa vähemmän opiskelluissa kielissä hyödyntäen opetuksen digitalisaatiota.

*Koulu
ja arki
kohtaamaan*

UUDENLAISTA KIELTENOPETTAJUUTTA

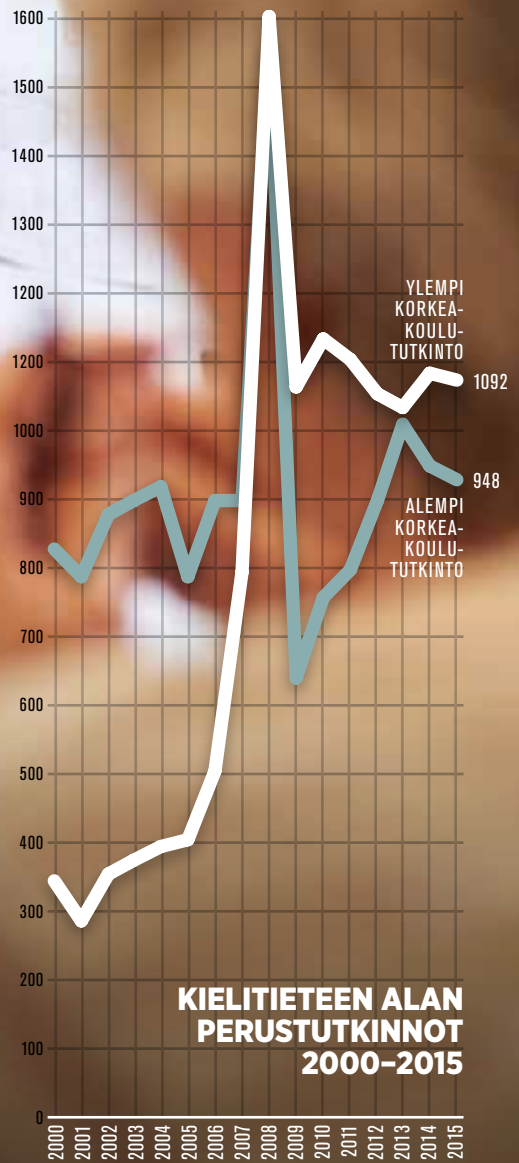
Kielten aineenopettajien kelpoisuustilanne on hyvä, ja osassa kieliaineita on selvästi ylikoulutusta.

NYKYTILANTEESSA kieltenopettajien tarve kasvaa tulevaisuudessa lähinnä aikuiskoulutuksessa. Opettajankoulutuksessa tätä erikoistumista ei toistaiseksi erityisesti tueta. Tässä selvityksessä esitettyjen toimenpide-ehdotuksien toteutumisella on myös suoria vaikutuksia opettajatarpeisiin.

Maahanmuuttajataustaisten opettajien määrä kouluissa on vähäinen, vaikka oppilaiden parissa

tilanne erityisesti suurissa kaupungeissa on toinen. Kelpoisuusasetusta on uudistettu moneen kertaan, ja todellisuudessa kunnat tekevät päätöksiä varsin kirjavasti, koska voivat palkata epäpäteviä opettajia vuodeksi kerrallaan. Tämä heijastuu erityisesti oman äidinkielen opetukseen, koska kelpoisuuden voi saada ainoastaan niissä kielissä, joissa Suomessa voi valmistua aineenopettajaksi (vieraana kielenä).

Kielten aineenopettajakoulutus ja didaktinen tutkimus kaipaa sisällöllistä kehittämistä. Miten uusien opetussuunnitelmien kielitietoisuus ja monikielisyys saadaan toteutumaan koulujen arjessa, kuka opettaa missäkin, minkälaisia uusia osaamisyhdistelmiä tutkinnoissa olisi hyvä olla? Miten taataan oman äidinkielen opettajien taso? Eri kouluasteilla toimivat opettajat kaipaavat lisää sekä kielispesifiä

että yleistä kielen oppimiseen liittyvää täydennyskoulutusta.

- **YLIOPISTOT** uudistavat kielten aineenopettajakoulutusta ja opettajankoulutukseen kohdistuvaa tutkimusta kielten ainelaitosten ja opettajankoulutuslaitosten yhteistyönä. Erityisesti vahvistetaan oppijälähtöisyyteen, monikulttuurisuuteen ja joustaviin suoritustapoihin sekä digitaalisissa ympäristöissä toimimi-

seen kohdistuvaa tutkimusta ja osaamista.

- **KIELTEN** aineenopettajakoulutuksessa vahvistetaan kieli- ja kulttuuritietoisuuden kasvatuksen roolia. Selvitetään mahdollisuus erikoistua pedagogisissa opinnoissa, esimerkiksi opetusharjoittelussa, nykyistä vahvemmin aikuiskoulutukseen.
- **KOULUTUKSEN** järjestäjät takaavat opettajille mahdollisuudet täydennyskoulutukseen, joka

tukee kontaktin säilyttämistä kielialueeseen ja kulttuuriympäristöön.

- **YLIOPISTOT** jatkavat yhdessä työelämän toimijoiden kanssa erikoistumiskoulutusten kehittämistä opettajille aiheina esim. kielitietoisuus, monikielisyys, kaksikielinen pedagogiikka ja monikulttuurisissa yhteisöissä toimiminen.

*Maahan-
muuttajien
kielivaran toa
on hyödynnetty
vain vähän*

MAAHANMUUTTAJIEN OMAT ENSIKIELET

Maahanmuuttajien kohdalla keskustelua on käyty pääasiassa heidän suomen ja ruotsin kielen taidostaan.

HEIDÄN omia äidinkieliään ei huomioida vahvuutena ja resursina, mikä tukisi myös integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomessa puhutaan kuitenkin yli 500 kieltä.

Vaikka toimintaympäristö on lähes kaikilla aloilla nykyisin

globaali, Suomessa puhuttuja kieliä alihyödynnetään selvästi. Tuki omien ensikielten kehittämiseen eri koulutusasteilla on riittämätöntä ja tavat osoittaa taito puutteelliset. Esi- ja perusopetuksessa sekä toisella asteella opetus on erillisen valtion-

avustuksen turvin järjestettävää täydentävää opetusta, johon osallistuminen on oppilaalle vapaaehtoista. Kansallinen tuki ja asiantuntijuus oman äidinkielen opetuksessa on heikkoa, eikä varhaiskasvatus tue ensikielen vahvistamista. Oman äidin-

SUOMESSA PUHUTUT YLEISIMMÄT ÄIDINKIELET 2016

MUUT KUIN SUOMI, RUOTSI TAI SAAME

kielen opettajan kelpoisuuden määrittelemisen ei sinänsä lisää kelpoisten määrää, mutta olisi merkittävä askel kohti kansallisen kielivarannon vahvistamista. Ensikielen taito hiipuu, ellei sitä tueta.

• **STM** ja OKM vahvistavat neuvoloiden roolia kielitietoisuuden vahvistamisessa ja perheiden monikielisyyden tukemisessa.

• **LISÄTÄÄN** oma äidinkieli perusopetuksen säädöspohjaan erillisenä oppimääränä ja määritellään oman äidinkielen opettajien kelpoisuus.

*Suomen kieli
on usein ehtona
työllistymiselle*

SUOMI JA RUOTSI TOISENA KIELENÄ

Suomen/ruotsin kielen valinta opiskeltavaksi toisena kielenä perusopetuksessa perustuu oppilaan kielitaidon tasoon ja opiskeluedellytyksiin.

ONGELMAKSI on osoittautunut se, että kielitaidon perimmäinen taso tulee toisinaan ilmi vasta siirryttäessä vaativampiin opintoihin. Oppijan kielitaidon kehittyminen on pysähtynyt ja hän on omaksunut erilaisia selviytymiskeinoja, mutta ei suoriudukaan opinnoistaan seuraavalla koulutusasteella. Tämä näkyy lukiossa,

joissa S2-opiskelijoiden keskeyttämisriski on korkea. Tilanne saattaa kertoa myös siitä, että S2/R2 -tuntimäärä ei perusopetuksessa ole riittävä. Korkeakouluissa on tarjolla S2/R2-opetusta, mutta syventävien kurssien tarjonta on liian vähäistä.

Tavallisin kielitaidon osoittamistapa on yleisiin kielitutkintoi-

hin osallistuminen. Järjestelmä on aikanaan luotu suomalaisten kielienoppijoiden tarpeisiin, mutta nykyisin sitä käytetään pääasiassa Suomen kansalaisuuden hakemisessa vaadittavan kielitaidon osoittamiseen. Ykitytuntojen järjestämisessä on kehittämistarpeita.

VIERASKIELISTEN OSUUS LUKIO- KOULUTUKSEN OPISKELIJOISTA 2010-2015

Kansallisten kielten taidon puutteet ovat esteenä työllistymiselle, ja erityisesti pienemmät ja keskisuuret yritykset pelkäävät työllistää heikommin suomea/ruotsia osaavia. Pientä muutosta tässä on tosin havaittavissa. Eri tehtävissä tarvitaan erilaista kielitaitoa, ja meidän on myös totuttava erilaisiin tapoihin puhua

suomea tai ruotsia. Tärkeä on myös luoda sosiaalisia verkostoja ja ympäristöjä, joissa oppii kieltä.

• **JYVÄSKYLÄN** yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskus tekee yhdessä työnantajien kanssa selvityksen siitä, mikä on todellinen S2/R2-vaatimustaso työpaikoilla, miten ammatillista

kielitaitoa arvioidaan ja miten suomen/ruotsin taitoa voidaan tehokkaasti kehittää työssä.

• **MAHDOLLISUUKSIA** suorittaa yleisiä kielitutkintoja parannetaan lisäämällä tutkintojen kielivalikoimaa ja vauhdittamalla tutkintojen digitalisoimista.

Teknologia synnyttää uusia ammatteja kielten asiantuntijoille

TEKNOLOGIA AUTTAA, MUTTA SE EI RATKAISE

Työn luonne on muuttunut, ja lähes kaikki työtehtävät edellyttävät kielellisiä taitoja.

KIELITAIDOSTA on tullut yhä enemmän osa ammattitaitoa. Systemaattista tietoa eri alojen kielitaidon tasosta ja tarpeista on kuitenkin valitettavan vähän. Selvityksessä on myös käynyt ilmi, että työnantajat tuntevat huonosti kielitaidon tason arvioinnin ja osoittamisen välineitä, kuten Eurooppalaista viitekehystä.

Suomi, ruotsi ja englantia ovat jatkossakin tärkeitä, mutta sen jälkeen on vaikea asettaa kieliä tärkeysjärjestykseen. Joitakin

yrityksiä tästä on tehty. Työnantajien näkemys on, että perinteisesti Suomessa paljon opiskellut eurooppalaiset kielet ovat edelleen tärkeitä, mutta niiden ohella tulisi vahvistaa Aasian kielten taitoa. Esimerkiksi vientiyrittäjien toiminta monipuolistuu, ja tarpeet voivat syntyä myös hyvin nopeasti. Siksi kielten kansallista perusvarantoa on pidettävä kunnossa.

Digitaalinen toimintaympäristö muuttaa kaikkea työtä. Vaikka

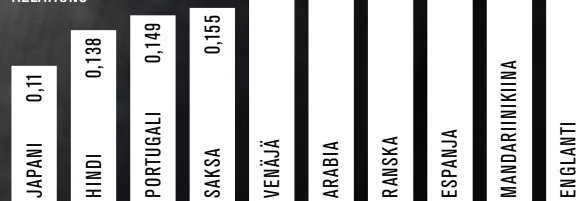
konekääntäminen kehittyi, eivät koneet ainakaan vielä tuota kovin viimeisteltyä kieltä. Toisaalta kieliteknologian kehittäminen on myös tulevaisuuden työllistäjä, ja digitalisaation myötä syntyy uudenlaisia kieliasiantuntijoiden ammatteja. On tärkeää, että Suomi on jatkossakin edelläkävijä kieliteknologiassa. Lisäksi esimerkiksi palveluammateissa toimitaan yhä suuremmin asiakkaiden kanssa, mikä edellyttää sekä kieli- että kulttuuriosaamis-

MAAILMAN VAIKUTTAVIMMAT KIELET VUONNA 2050

PERUSTEET:

1. GEOGRAPHY: THE ABILITY TO TRAVEL
2. ECONOMY: THE ABILITY TO PARTICIPATE IN AN ECONOMY
3. COMMUNICATION: THE ABILITY TO ENGAGE IN DIALOGUE
4. KNOWLEDGE AND MEDIA: THE ABILITY TO CONSUME KNOWLEDGE AND MEDIA
5. DIPLOMACY: THE ABILITY TO ENGAGE IN INTERNATIONAL RELATIONS

ta. Työelämässä tarvitaan monipuolisia vuorovaikutustaitoja, koska työ tapahtuu verkostoissa. Vaikka englannilla päästään alkuun, syvempää ymmärtämistä ja yhteistyötä ei synny ilman eri kielten taitoa ja kasvokkaista kohtaamista.

Kielet ovat tärkeitä myös elinikäisen oppimisen näkökulmasta. Kielten osaaminen on pääomaa sekä yksilölle että yhteiskunnalle.

- **TYÖMARKKINAJÄRJESTÖT** ja yliopistot tekevät yhteistyössä selvityksen työelämän alakohteisista todellisista kielten ja kulttuurien osaamistarpeista.
- **VAHVISTETAAN** kansainvälisissä tutkinto-ohjelmissa opiskelevien ja niistä valmistuvien työelämäyhteyksiä ja osaamisen hyödyntämistä myös pk-yrityksissä.
- **KANSAINVÄLISTEN** koulujen määrää suurissa ja/tai kansainvälistyvissä kaupungeissa

lisätään kansainvälisten osaajien Suomeen saamisen tukemiseksi.

- **MAAHANMUUTTAJIEN** ohjaamisessa korkeakoulutukseen hyödynnetään vastuukorkeakoulutoiminnasta vuosina 2017 - 2020 saatuja kokemuksia. Syntyneet hyvät käytänteet sekä ohjauksesta että yhteistyöstä muiden toimijoiden kanssa vaikiinnutetaan osaksi oppilaitosten ja TE-toimistojen toimintaa.

Kielitaito kuuluu kaikille

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Laajempi taustamuistio luettavissa osoitteessa
www.minedu.fi/monikielisyys